

Hrvatska – Posjeta Misije MMF-a u 2010. – Zaključna izjava 12. studenoga 2010.

1. Hrvatskom su gospodarstvu potrebne reforme koje su dalekosežne i pune izazova kako bi se njegovi slabi makroekonomski izgledi poboljšali tijekom srednjoročnog razdoblja. Strukturne slabosti, koje se ogledaju u niskoj konkurentnosti i visokim strukturnim proračunskim manjkovima, će vjerojatno donijeti produženo razdoblje sporog rasta i rasta duga. Određeno politikom stabilnog tečaja, koja je odraz visokih razina euroizacije i inozemnog duga, potrebno poboljšanje konkurentnosti može biti ostvareno samo putem unutarnje prilagodbe. To podrazumijeva održavanje inflacije i/ili rasta plaća u odnosu na produktivnost na razini nižoj od one u trgovinskim partnerima tijekom dužeg razdoblja. Da bi se ostvarila prilagodba cijena i troškova, potrebne su komplementarne i makroekonomski-kritične reforme na tržištu rada, javnoj upravi, mirovinama, sustavu zdravstva i privatizaciji. Uspješna provedba tih reformi, koja počiva na postizanju većinskog konsenzusa, bi u budućnosti donijela značajne koristi hrvatskom narodu u obliku višeg gospodarskog rasta, stvaranja radnih mjesta i poboljšanja životnog standarda. To bi također omogućilo gospodarstvu da ostvari najveće koristi od pristupanja EU.

Što je potrebno učiniti? Potpunu i brzu provedbu strukturnih reformi koje su navedene u Programu gospodarskog oporavka kako bi se povećala konkurentnost i potaknuo rast.

2. Program gospodarskog oporavka predstavlja hvalevrijedan napor za utvrđivanje temeljnih strukturnih slabosti i učinkovito navodi mnoge potrebne reforme za rješavanje tih problema.

- Provedba je ostvarila napredak u dva bitna područja:

Participacija radne snage. Usklađivanje dobne granice za umirovljenje žena i muškaraca, povećanje kazne za prijevremeno umirovljenje, uvođenje bonusa za kasno umirovljenje, smanjenje naknada nezaposlenima nakon 90 dana nezaposlenosti, i poticaji za stručno osposobljavanje bi trebali pridonijeti porastu participacije radne snage. Međutim, promjene mirovinskih parametara ne odgovaraju u cijelosti onima navedenim u Programu gospodarskog oporavka i nisu dostatne da bi se osigurala održivost mirovinskog sustava.

Participacija privatnog sektora. Pojednostavljeno registriranje poduzeća, smanjenje neporeznih prihoda (koji predstavljaju administrativni teret privatnom sektoru) i reforme u pravosuđu kako bi se ojačala provedba ugovora i stečajni postupci za poduzeća će pomoći da se poveća participacija privatnog sektora u gospodarstvu. Ipak, mnogo je toga potrebno napraviti kako bi se povećalo povjerenje investitora i oslobodio stvarni potencijal privatnog sektora (uključujući dolje navedene reforme).

- Provedba ostalih ključnih reformi je potrebna u sljedećim područjima:

Osigurati održivost rashoda za mirovine i zdravstvo. Mjere za osiguravanje održivosti mirovinskog sustava, uključujući postupno usklađivanje mirovina koje su dane pod različitim uvjetima, i daljnja racionalizacija mreže bolnica će biti bitni.

Racionalizirati i poboljšati učinkovitost javnog sektora. Iako su poduzete mjere u cilju konsolidacije agencija javne uprave, reforme za smanjenje zaposlenih u javnom sektoru i smanjenje subvencija poduzećima je potrebno ubrzati. Povrh toga, nestrategička poduzeća u kojima država ima manjinski ili većinski udio je potrebno privatizirati.

Povećati fleksibilnost na tržištu rada. Da bi se povećala konkurentnost, potrebna je veća fleksibilnost u ugovorima o zapošljavanju i plaćama kako bi se osiguralo da rast plaća ne premaši rast produktivnosti. Provedba reformi u tom ključnom području tek predstoji.

Poboljšanje okvira fiskalne politike. S obzirom na stabilan tečaj, fiskalna je politika glavno sredstvo makroekonomske politike. Članovi Misije pozdravljaju namjeru hrvatskih vlasti da donesu Zakon o fiskalnoj odgovornosti. Kako bi tim zakonom osigurali ostvarenje smanjenja hrvatskog javnog duga i stvaranje primjerenog fiskalnog prostora, bilo bi bitno provesti konsolidaciju rashoda prije njegovog usvajanja. Nadalje, kad početna konsolidacija bude okončana, za cilj treba postaviti ciklički prilagođeni uravnoteženi proračun. Određivanje cilja za ukupni manjak na načelu ESA 95 pomoglo bi da se osigura dosljednost s pravilima iz Pakta o stabilnosti i rastu.

Neposredni izgledi: spor oporavak uz slabe izgled u srednjoročnom razdoblju

3. **Oporavak kasni više nego što je prethodno bilo očekivano. I dalje slaba** potrošnja i snažan pad investicija rezultirali su, u uvjetima brzog rasta nezaposlenosti i kontinuirano slabog rasta kredita, smanjenjem BDP-a u prvoj polovini 2010. od 2,5 posto (na godišnjoj razini), što je više od očekivanog. Članovi Misije predviđaju da će se u 2010. BDP smanjiti za gotovo 2 posto, premda se čini da se dinamika njegova smanjenja ublažava u drugoj polovini godine potaknuta signalima o poboljšanju raspoloženja potrošača i blagim oporavkom rasta kredita. Realni izvoz je i nadalje slab, što je odraz niske konkurentnosti i uske izvozne baze. Hrvatska je zbog toga jedna od tek nekoliko zemalja među zemljama usporedivih značajki u kojima proizvodnja nastavlja padati i u 2010. Visoka zaduženost privatnog sektora opterećuje domaću potražnju, a kućanstva i poduzeća prolaze kroz potrebni proces smanjivanja financijske poluge (engl. *deleveraging process*).

4. **Povratak pozitivnog ali prigušenog rasta je vjerojatan u 2011.** Prema projekcijama članova Misije rast bi u 2011. trebao dosegnuti oko 1,5 posto. Navedeno počiva na skromnom oporavku investicija i potrošnje, ako blagi oporavak rasta kredita (posebno poduzećima) i nedavno poboljšanje povjerenja potrošača budu zadržani. Doprinos inozemne potražnje rastu bi prema projekcijama također trebao ojačati, ali samo umjereno. Očekuje se da će nezaposlenost ostati povišena tijekom 2011., nakon čega će uslijediti njezin kontinuiran ali spor pad.

5. **Očekuje se da će se manjak na tekućem računu platne bilance smanjiti na oko 2,75 posto BDP-a u 2010.** Poboljšanje manjka na tekućem računu platne bilance je odraz kontinuirane kontrakcije uvoza koja je povezana sa slabom domaćom potražnjom. Izvoz robe i usluga su pokazali znakove poboljšanja tijekom prve polovine 2010., uz dobra ostvarenja u brodogradilištima i porast dolazaka i turista koji ostvaruju noćenja. Ipak, projekcije

predviđaju da će manjak na tekućem računu platne bilance porasti na gotovo 4 posto BDP-a u 2011. zbog porasta uvoza. Potrebe za inozemnim financiranjem su i u kratkoročnom razdoblju velike, što je u najvećoj mjeri odraz otplate dugova u sektoru poduzeća i inozemnog duga od gotovo 100 posto BDP-a.

6. **Negativni rizici za gospodarske izgledе su znatni.** Oni su povezani s potrebom velikog inozemnog financiranja i dinamikom smanjivanja financijske poluge privatnog sektora. Nadalje, zakašnjela fiskalna konsolidacija može dovesti do veće premije rizika i većih troškova zaduživanja javnog i privatnog sektora. Iako se čini da su matične banke spremne održavati njihovu izloženost prema lokalnim podružnicama i poduzećima, promjena raspoloženja bi mogla imati značajan učinak na domaći financijski sektor i gospodarstvo. K tome, gospodarstvo može stagnirati ako oporavak domaće potražnje bude kasnio više od predviđenog.

Fiskalna politika: potrebne su snažnije mjere kako bi se obrnuo trend rasta javnog duga

7. **Mjere najavljene u sklopu rebalansa proračuna nisu postigle ono što je bilo potrebno da bi se spriječilo pogoršavanje fiskalne pozicije u 2010.** Sukladno tome, predviđa se da će proračunski manjak dosegnuti 5,4 posto BDP-a u 2010. (ESA 95) i da će manjak šireg javnog sektora biti veći od 6 posto BDP-a (uključujući HBOR i HAC). To je odraz sporijeg rasta, većeg od očekivanog pada naplate poreza na dobit, plaćanja za jamstva brodogradilištima i ranija provedba smanjenja stopa poreza na dohodak. Rebalansom proračuna nisu obuhvaćane rashodne mjere predviđene u Programu gospodarskog oporavka i rashodi nisu zadržani zamrznutima kako je bilo namjeravano zbog zabrinutosti oko socijalnog učinka. Iz tog se razloga u projekcijama predviđa rast duga javnog sektora na 40 posto BDP-a ili oko 55 posto BDP-a uključujući javna jamstva.

8. **Zamrzavanje rashoda predviđeno u proračunu za 2011. zahtijeva dodatne ex ante fiskalne mjere vrijedne oko 0,7 posto BDP-a, uključujući zamrzavanje rasta plaća i mirovina.** Na osnovi politika iz fiskalnih smjernica za srednjoročno razdoblje, članovi Misije procjenjuju povećanje manjka na 6 posto BDP-a (ESA 95). Ta projekcija počiva na a) očekivanom smanjenju prihoda zbog ukidanja privremenih poreznih mjera, b) cjelogodišnjem učinku smanjenja stopa poreza na dohodak i c) izostanku smanjenja zaposlenih u javnom sektoru. Namjera hrvatskih vlasti da zadrže rashode nepromijenjenima u nominalnom iskazu zahtijeva sporazum i zakonske propise za zamrzavanje rasta plaća i mirovina, te otklanjanje novih pritisaka na potrošnju. Do dodatnog porasta proračunskog manjka bi moglo doći zbog sporijeg od očekivanog oporavka i više od proračunom predviđene potrošnje za aktivirana jamstva brodogradilištima. Pričuvne mjere za smanjenje rashoda u slučaju nepredviđenog pada prihoda bi stoga trebale biti određene.

9. **Cilj hrvatskih vlasti da smanje proračunski manjak na oko 2 posto BDP-a do 2013. je uglavnom primjeren, ali će biti potrebno provesti mjere smanjenja rashoda i ušteda.** Pozivamo hrvatske vlasti da utvrde i provedu fiskalne mjere za ostvarenje tog cilja i da, kako se proizvodni jaz bude smanjivao, nastave konsolidaciju s ciljem smanjenja ukupnog manjka na nulu do 2015. To bi zahtijevalo smanjivanje rashoda provedbom mjera planiranih u Programu gospodarskog oporavka (poglavito smanjenje javnog sektora, privatizaciju i provedbu reformi u sektoru mirovina i zdravstva), fleksibilniji mehanizam

utvrđivanja plaća i bolje usmjeravanje socijalnih naknada. Takvom bi konsolidacijom u Hrvatskoj bio povećan prostor za djelovanje politike u smjeru izgladivanja gospodarskih ciklusa, a javni bi dug krenuo silaznom putanjom.

Financijski sektor: ključno je očuvanje stabilnosti

10. **Očuvanje zdravlja bankarskog sektora će biti preduvjet za oporavak gospodarstva.** Kapitalizacija na razini sustava, likvidnost i pokazatelji profitabilnost su zadovoljavajući. Međutim, kvaliteta aktive banaka se nastavila pogoršavati, a kreditna aktivnost prema sektoru kućanstava gotovo da stagnira, dok krediti sektoru poduzeća rastu umjereno, dijelom zbog mjera za poticanje kreditne aktivnosti usvojenih početkom 2010. S obzirom na predloženu shemu zamjene dugovanja problematičnih poduzeća prema državi udjelima u njihovom kapitalu (model C), članovi Misije ponovno iznose stav da je ona protivna duhu namjeravanih privatizacijskih napora i da bi trebala biti iskorištena samo u onim poduzećima koja imaju održive planove restrukturiranja.

11. **Regulatorne ili fiskalne promjene koje utječu na banke bi trebalo pažljivo osmisliti kako se ne bi ugrozio makroekonomski oporavak.** Poglavitito, bilo kakvo regulatorno pooštavanje ili uvođenje poreza bankama ne bi smjelo dovesti do negativnih makroekonomskih implikacija, uključujući ograničavanje raspoloživosti kredita gospodarstvu, i treba biti koordinirano s EU.

***

Zahvaljujemo hrvatskim vlastima na izvanrednoj suradnji, otvorenim razgovorima i toplom gostoprimstvu.